

КУЛІНІЧ О. О.,кандидат юридичних наук, доцент,
докторант кафедри права інтелектуальної
власності та корпоративного права
(Національний університет
«Одеська юридична академія»)

УДК 347.783:347.788.5

**ПРИПИНЕННЯ ПУБЛІЧНОГО ПОКАЗУ, ВІДТВОРЕННЯ ТА РОЗПОВСЮДЖЕННЯ
ФОТОГРАФІЧНИХ ТВОРІВ ЯК СПОСІБ ЗАХИСТУ ЦИВІЛЬНИХ ПРАВ ТА ІНТЕРЕСІВ**

У статті розглядається практика застосування припинення публічного показу, відтворення та розповсюдження фотографічних творів як способів захисту. Дана вимога може пред'являтися людиною, яка зображена на фотографії у випадку незаконного використання її або у випадку відзиви дозволу на її використання. Також вона може пред'являтися праволовільцем авторських прав на фотографічний твір. Аналізуються матеріали судової практики з даної категорії справ.

Ключові слова: фотографічний твір, авторське право, право на зображення, способи захисту, припинення порушення.

В статье рассматривается практика применения прекращения публичного показа, воспроизведения и распространения фотографических произведений как способа защиты. Данное требование может предъявляться человеком, изображенным на фотографии в случае незаконного использования её либо в случае отзыва разрешения на её использование. Также оно может предъявляться правообладателем авторских прав на фотографическое произведение. Анализируются материалы судебной практики по данной категории дел.

Ключевые слова: фотографическое произведение, авторское право, право на изображение, способы защиты, прекращение нарушения.

The article examines the practice of termination of publicly display, reproduce and distribute of photographic artworks as a method of protection. This requirement may be presented by the person, who is depicted in the photography in the case of illegal use either in the case of recall of permission for its use. It can be also lodged by the rightholder of copyright for photographic artwork. The materials of jurisprudence on this category of cases are analyzed.

Key words: photographic artwork, copyright, right for image, methods of protection, termination of the infringement.

Вступ. У двадцять першому столітті з появою нових засобів фіксації інформації, поширенням форм її зберігання, відтворення та передання створюються сприятливі умови для порушення прав та інтересів фізичних осіб. Фотографічні твори, крім форми вираження художньої діяльності, також виступають формою фіксації інформації про людину. За допомогою фотографій фіксуються певні події, факти, які іноді мають конфіденційний характер та належать до інформації про приватне життя. З появою електронних засобів збереження інформації, поширенням мережі Інтернет стає можливим швидке надання доступу до інформації, у тому числі й до фотографій одночасно у різних кінцях світу. Такий швидкий розвиток технологій передачі обумовлює розробку нових способів захисту особистих немайнових прав, які можуть бути порушені неправомірним обнародуванням та розповсюдженням фотографічних творів з зображенням фізичних осіб. Постає питання про дослідження ефективності застосування окремих способів захисту цивільних прав та інтересів при неправомірному публічному показі, відтворенні чи розповсюдженні художніх творів взагалі та фотографічних творів зокрема.

Стан дослідження проблеми. У науковій літературі останнім часом приділяється достатньо уваги визначенню фотографічного твору як об'єкта права, забезпеченню охорони авторських прав на фотографічний твір, досліджуються питання співвідношення авторських прав на фотографічний твір та права фізичної особи на власне зображення тощо. Ці та інші питання висвітлювалися у наукових працях І. Абдуліної, Г. Дорожко, Ж. Зварич, В. Колосова, О. Луткової, С. Мазуренко, Л. Максимової, О. Моргунової, В. Мельникова, О. Недоруб, К. Омельчука, П. Погуляєва, Т. Романченко, О. Семенової, Н. Суботи, С. Сліпченко, Л. Тимофійенко та ін. Разом з цим цікавим є питання про застосування окремих способів захисту при порушенні цивільних прав та інтересів внаслідок неправомірного публічного показу, відтворення та розповсюдження фотографічних творів.

Постановка завдання. Метою статті є здійснення аналізу судової практики у справах, пов'язаних з заявленими вимогами про припинення показу, відтворення та розповсюдження фотографічних творів, які можуть заявлятися як особами, що зображені на фотографічних та інших художніх творах, так і особами,

яким належать авторські права на твір. Здійснення аналізу судової практики дозволить частково виявити ефективність застосування окремих способів захисту та недоліки у правозастосуванні.

Результати дослідження. Розглядаючи матеріали справ, пов'язані з пред'явленням вимоги про припинення публічного показу, відтворення та розповсюдження фотографічних творів, слід звернути увагу, що позивачами можуть виступати як особи, зображення яких міститься на фотографічних творах, так і особи, яким належать авторські права на фотографічний твір. Звернемося до розгляду зазначених двох ситуацій більш детально.

Вимоги про припинення публічного показу, відтворення та розповсюдження фотографічних творів особою, яка зображена на фотографічному творі, можуть пред'являтися у наступних двох випадках.

У першому випадку особа погодилася на фотографування, але згодом не погоджується з публічним показом фотографій. Відповідно до правил, визначених статтею 308 ЦК України [1], фотографія, інші художні твори, на яких зображено фізичну особу, можуть бути публічно показані, відтворені, розповсюджені лише за згодою цієї особи. Фізична особа, яка погодилася на знімання її на фото, кіно-, теле- чи відеоплівку, може вимагати припинення їх публічного показу в тій частині, яка стосується її особистого життя. Згода, яку дала фізична особа, зображена на фотографії чи іншому художньому творі, може бути після її смерті відкликана її дітьми, вдовою (вдівцем), а якщо їх немає – батьками, братами та сестрами. Витрати особи, яка здійснювала публічний показ, відтворення чи розповсюдження фотографії, іншого художнього твору, відшкодовуються цими особами.

Характерним прикладом цього положення може слугувати випадок, коли фотографом була підготовлена виставка, окремі з фотографій якої фіксують зображення фізичної особи та публічно представлені за попереднім погодженням з нею. У випадках, коли особа за будь-яких причин не хоче, щоб фотографії з її зображенням були частиною виставки, вона може вимагати припинення їх публічного показу. Безперечно, сам процес демонтажу відзнятого матеріалу чи виставки є доволі тривалим та трудомістким. У зв'язку з цим, з метою захисту майнових інтересів особи, яка проводила відповідні зйомки законодавець наділяє особу, що організувала такий публічний показ правом вимагати відшкодування усіх витрат, що пов'язані з демонтажем запису чи виставки [2, с. 500-501] При цьому, як звертає увагу В.М. Ляшко таке положення створить несприятливі умови для роботи для журналістів, фотографів, спеціалістів у галузі реклами тощо. Таку норму буде важко застосувати на практиці, бо в законі не передбачена процедура реалізації вимоги щодо припинення публічного показу чи відкликання згоди та відшкодування понесених при цьому матеріальних збитків. У випадку, якщо вимога про припинення публічного показу, відтворення чи розповсюдження фотографії, іншого художнього твору буде заявлена особою, що позувала автору за плату, чи її родичами (після смерті), то у розмір збитків необхідно включати неотримані доходи, розмір яких у більшості випадків визначити досить складно [3, с. 217-218]. На наш погляд, достатньо звернутися з заявою про відкликання згоди на показ (у письмовому вигляді) до суб'єкта, що здійснює публічний показ твору. У випадку виникнення спору всі питання вирішуються у судовому порядку чи за допомогою інших альтернативних способів вирішення спорів. При цьому при укладенні угоди на публічний показ фотографічного чи іншого художнього твору з зображенням фізичної особи доцільно чітко визначати санкції на випадок відкликання згоди.

Доцільно виробити певні критерії для визначення розміру компенсації, що може бути заявлена особою, яка організувала, наприклад, публічний показ твору. При визначенні розміру компенсації слід враховувати наступне. По-перше, це витрати, які понесла особа у зв'язку з виготовленням представленого примірника фотографічного твору. По-друге, слід визначити значення та місце спірного фотографічного твору у всій виставці. Необхідно з'ясувати його ідейне значення у виставці, тобто, якщо представлений фотографічний твір серед інших є ідейною концепцією та без нього виставка втрачає свою цінність, актуальність, то у такому випадку розмір компенсації є більшим, ніж у випадку, коли припинення показу фотографічного твору ніяким чином не вплине на художнє значення всієї виставки та її ідейний зміст. По-третє, слід також враховувати кількість фотографічних творів з зображенням фізичної особи, припинення публічного показу яких вимагається. Адже для створення кожного з них фотографом була витрачена певна кількість часу, докладено творчих зусиль на втілення свого задуму. Видається доцільним, як і у авторському праві закріпити у чинному законодавстві розмір компенсації, що може заявлятися особами у зв'язку з припиненням публічного показу художніх творів взагалі та фотографічних творів зокрема особами, які на них зображені. При цьому, також як і в авторському праві, компенсація шкоди повинна бути альтернативним засобом захисту відшкодуванню завданої шкоди.

Вимога про припинення публічного показу, відтворення та розповсюдження фотографічних творів може заявлятися також особою, яку було сфотографовано без її згоди та здійснено показ її зображення без відповідного погодження у випадках, коли це не викликано необхідністю захисту її інтересів або інтересів інших осіб.

При відтворенні та розповсюдженні фотографічних творів з зображенням фізичної особи та виникненні спору щодо незаконності таких дій, слід з'ясувати чи містять такі твори інформацію про особисте чи сімейне життя. Конституція України є головним законом у нашій країні, норми якої мають пряму дію. Статтею

32 Конституції України [4] встановлено, що ніхто не може зазнавати втручання в його особисте і сімейне життя, крім випадків, передбачених Конституцією України. Звертаючись до тлумачення категорії особисте та сімейне життя Конституційним Судом України [5], слід звернути увагу, що інформацією про особисте та сімейне життя особи є будь-які відомості та/або дані про відносини немайнового та майнового характеру, обставини, події, стосунки тощо, пов'язані з особою та членами її сім'ї, за винятком передбаченої законами інформації, що стосується здійснення особою, яка займає посаду, пов'язану з виконанням функцій держави або органів місцевого самоврядування, посадових або службових повноважень. Така інформація про особу є конфіденційною. Таким чином, лише фізична особа, якої стосується конфіденційна інформація, відповідно до конституційного та законодавчого регулювання права особи на збирання, зберігання, використання та поширення конфіденційної інформації має право вільно, на власний розсуд визначати порядок ознайомлення з нею інших осіб, держави та органів місцевого самоврядування, а також право на збереження її у таємниці.

При неправомірному обнародуванні та розповсюдженні фотографічного твору з зображенням особи, крім вимоги про стягнення компенсації моральних страждань (у випадку наявності таких) одним з способів захисту прав виступає вимога припинення публічного показу фотографічного твору чи видалення його з певних ресурсів (наприклад, інтернет-сайту). При цьому, якщо порушник буде нести певні збитки, внаслідок знищення примірників твору, у якому неправомірно відтворений фотографічний твір, всі збитки покладаються лише на нього.

Ця вимога заснована на положенні ч. 2 ст. 278 ЦК України, відповідно до якої, якщо особисте немайнове право фізичної особи порушено у газеті, книзі, кінофільмі, телепередачі тощо, які випущені у світ, суд може заборонити (припинити) їх розповсюдження до усунення цього порушення, а якщо усунення порушення неможливе, – вилучити тираж газети, книги тощо з метою його знищення.

Припинення публічного показу може відбуватися різними прийомами в залежності від способу представлення інформації. Наприклад, журнал, який опублікував на своїй обкладинці фотографію захопленого в січні 2006 року в полон французького єврея (вкраденого та згодом закатованого до смерті етнічною бандою), був за рішенням суду вилучений з обігу. Суддя вирішив, що фото завдає душевну травму сім'ї убитого. Крім того, суд прийняв рішення про виплату видавцями журналу фінансової компенсації сім'ї загиблого [6]. Отже, вилучення з обігу примірників твору, що містить фотографічний твір з зображенням фізичної особи, є формою припинення публічного показу.

На відміну від ЦК України, ЦК РФ [7] однією з новел при внесенні змін 23.07.2013 р. було закріплено можливість пред'являти вимоги щодо знищення зображень фізичних осіб у мережі Інтернет, а також про припинення або заборону подальшого їх розповсюдження (частина третя ст. 152.1). Крім цього частиною четвертою статті 152.2 зазначеного кодексу передбачається можливість знищення примірників екземплярів матеріальних носіїв, які містять інформацію про приватне життя, отриману з порушенням закону. До такої інформації доречно відносити й фотографічні твори, у тому числі з зображенням фізичної особи.

Пред'являючи вимоги про припинення публічного показу, слід звернути увагу про неможливість застосування заборони майбутніх публікацій твору як способу захисту на майбутнє, який не передбачено чинним цивільним законодавством України. Як правило, суди відмовляють у задоволенні подібних вимог. Наприклад, при розгляді однієї з справ встановлено, що у березні 2010 року в газеті був розміщений фотоколаж із зображеннями позивачів, до яких приставлені тулуби жаб та публікації, які містять інформацію стосовно корупційних схем їх педагогічної роботи в середній загальноосвітній школі № 9 м. Дніпропетровська, що ганьбить честь, гідність, ділову репутацію. Рішенням суду I інстанції від 20 вересня 2012 року позов задоволено частково. Визнано недостовірними та такими, що порочать гідність, честь та ділову репутацію позивачів фотоколаж і вислови в статтях. Зобов'язано газету спростувати зазначені відомості, а автора статті відшкодувати завдану моральну шкоду у розмірі 1000 грн. на користь кожного. В задоволенні вимог щодо заборони майбутніх публікацій – відмовлено, бо вони знаходяться за межами предмету спору [8].

При розгляді іншої справи було встановлено, що при розміщенні статті у газеті, поряд з інформацією, яка на думку позивача має недостовірний, неправдивий та наклепницький характер, було опубліковано фотомонтаж (колаж) з його фотографій, який направлений на формування в оточуючих враження про позивача як про неосвічену людину, яка не має уявлення про етикет. Розміщення без його дозволу фотографій є втручанням у приватне життя. Позивач вимагав визнати неправомірним використання відповідачами його фотографій для фотомонтажу і заборонити відповідачам використовувати його фотографії без дозволу. Рішенням суду першої інстанції у цій частині вимоги було задоволено. При розгляді касаційної скарги Верховним Судом України щодо зазначеної вимоги було встановлено, що суд застосував спосіб захисту на майбутнє, який не передбачений ні ст. 16 ЦК України, ні іншими статтями ЦК України. Враховуючи й інші чисельні порушення при розгляді справи, які призвели до неправильного вирішення спору, судові рішення було скасовано, а справу направлено на новий судовий розгляд [9]. Отже, вимога про припинення публічного показу фотографічного твору не заявляється на майбутнє та може бути задоволена тільки відносно правопорушення, що існує на час подання позовної вимоги.

Вимога про припинення публічного показу, відтворення та розповсюдження фотографічних творів може також заявлятися суб'єктами, що володіють авторськими правами на твір у випадку використання твору без їх згоди.

Відповідно до п. 3 частини 2 статті 16 ЦК України одним з способів захисту цивільних прав та інтересів виступає припинення дії, що порушує право. Пунктом 3 частини 2 статті 432 ЦК України при захисті прав інтелектуальної власності суд у випадках та в порядку, встановленим законом може постановити рішення про вилучення з цивільного обороту товарів, виготовлених або введених у цивільний оборот з порушенням права інтелектуальної власності та знищення таких товарів. Відповідно до статті 52 Закон України «Про авторське право і суміжні права» [10], також при порушенні авторських прав правоволоділець може вимагати визнання та поновлення своїх прав, у тому числі забороняти дії, що порушують авторське право і (або) суміжні права чи створюють загрозу їх порушення, в тому числі й шляхом припинення розповсюдження примірників твору.

У судовій практиці чимало прикладів застосування зазначеного способу захисту. Наприклад, при порушенні авторських прав внаслідок неправомірного використання об'єкта авторського права у мережі Інтернет, було заявлено вимоги про усунення фотографічного твору з сайту. Так, компанія Командор С.А звернулася з позовом до відповідача про припинення порушення прав інтелектуальної власності, що полягає у незаконному розміщенні відповідачем на сторінках свого сайту без дозволу позивача фотографій з сайту <http://komandor.com/>, котрі належить Позивачеві, і на які Позивач має виключні авторські права, на підставі укладеного договору. Відповідачем не надано суду правовстановлюючих документів на спірні фотографії, отже їх використання відбувається без належних для цього правових підстав. В частині розгляду спору про незаконне розміщення фотографічних творів було прийнято рішення про зобов'язання відповідача усунути з сайту <http://www.komandor.com.ua/> фотографії які належать компанії Командор С.А. [11].

В іншому випадку було заборонено здійснювати виробництво і реалізацію об'єктів, на яких неправомірно відтворено об'єкт авторського права – роботи пейзажів АР Крим. Під час розгляду справи встановлено, що готові файли в оригінальному екземплярі зберігалися у позивача і є його фотороботами. Авторські права на фотороботи «Пейзажі Криму» засвідчені свідоцтвом про державну реєстрацію. У 2010 році було виявлено, що виготовлені позивачем фотозображення на акрилових вінілових магнітах продаються у м. Феодосії відповідачами, без його відповідного дозволу, що засвідчено адміністративним протоколом. Відповідачів було притягнуто його до адміністративної відповідальності. Діями відповідачів позивачу спричинено моральну шкоду, яку він оцінив у 5000 гривень. Моральна шкода полягає в приниженні його гідності, рівня ділової репутації, доброго імені автора, все це спричинило душевні страждання, у нього погіршилось здоров'я та сон. З урахуванням всіх обставин справи судом було заборонено відповідачам здійснювати виробництво і реалізацію вінілових і акрилових магнітів з фото зображення, які належать на праві інтелектуальної власності позивачу, без укладення відповідного договору з автором робіт. Стягнуто з відповідачів солідарно моральну шкоду в сумі 5000 гривень та судові витрати [12].

Висновки. Вимоги про припинення публічного показу, відтворення та розповсюдження публічного показу фотографічних творів можуть пред'являтися тільки щодо існуючих порушень, без вимоги щодо заборони цих дій на майбутнє. Розглядаючи вимогу про припинення публічного показу твору, що пред'являється особою, яка зображена на ньому, необхідно звернути увагу на дві типові ситуації. По-перше, коли фотографування відбувалося за згодою фізичної особи, а згодом за певних обставин особа вирішила відкликати рішення про публічний показ твору. При задоволенні позовних вимог автору твору чи особі, яка організувала публічний показ, компенсуються всі витрати, пов'язані з демонтажем та організацією публічного показу твору. По-друге, коли фотографування відбувалося без згоди фізичної особи (за виключенням випадків, коли така згода на фотографування та подальше обнародування та поширення фотографій не вимагається), особа, яка зображена на творі, має право вимагати компенсацію завданої шкоди та припинення публічного показу фотографічних творів. На жаль, чинне законодавство потребує вдосконалення у частині визначення мінімального та максимального розміру компенсації, встановлення порядку припинення публічного показу, відтворення та розповсюдження фотографічних творів, тощо. Крім цього, заборона може висуватися поряд з іншими позовними вимогами автором чи особою, якій належать авторські права у випадку неправомірного публічного показу, відтворення чи розповсюдження фотографічного твору. Даний спосіб захисту досить активно застосовується у судовій практиці, але у кожному випадку за наявності спірних ситуацій у рішенні суду необхідно роз'яснювати порядок його застосування, метод здійснення.

Список використаних джерел:

1. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. № 435-IV // Офіційний вісник України. – 2003. – № 11. – Ст. 461.
2. Науково-практичний коментар Цивільного кодексу України / [Кузнецова Н. С., Дзера І. О., Коссак В. М.]; за відповід. ред. О.В. Дзери (кер. авт. кол.), Н.С. Кузнецової, В.В. Луця. – 4-те вид., перероб. і доп. – Т. I. – К. : Юрінком Інтер, 2011. – 808 с.

3. Ляшко В.М. Умови здійснення реалізації права суб'єкта на зображення // Молодь у юридичній науці: збірник тез Міжнародної наукової конференції молодих учених «П'ять осінніх юридичних читань» (27-28 жовтня 2006 року, м. Хмельницький): У 5-ти частинах: Частина третя: «Цивільне право. Сімейне право. Міжнародне приватне право. Комерційне право». Підтом 1. – Хмельницький: Видавництво Хмельницького університету управління та права, 2006. – С. 216-219.
4. Конституція України від 28 червня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. –1996. – № 30. – Ст. 141.
5. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Жашківської районної ради Черкаської області щодо офіційного тлумачення положень частин першої, другої статті 32, частин другої, третьої статті 34 Конституції України від 20.01.2012 р. № 2-рп/2012 // Вісник Конституційного суду України. – 2012 р., № 2, стор. 14.
6. Журнал с фотографией убитого еврея был изъят из продажи [Электронный ресурс] Юридическая Практика. – Режим доступа : <http://www.yurpractika.com/news.php?id=0017617> [21.05.2009, 10:15].
7. Гражданский кодекс Российской Федерации (часть первая) от 30.11.1994г. № 51-ФЗ (ред. от 23.07.2013 г.) // СЗ РФ, 05.12.1994г., № 32, ст. 3301.
8. Рішення Апеляційного суду Дніпропетровської області від 28.01.2013 р. по справі № 22-ц/774/611/13 [Електронний ресурс] Єдиний державний реєстр судових рішень. – Режим доступу : <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/29041028>.
9. Ухвала Колегії судів Судової палати у цивільних справах Верховного Суду України від 25.02.2009 р. по справі № 6-22721св08 [Електронний ресурс] Єдиний державний реєстр судових рішень. – Режим доступу : <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/3136900>.
10. Про авторське право і суміжні права : Закон України від 23.12.1993 р. № 3792-ХІІ // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 13 від 29.03.94 р.
11. Рішення Господарського суду м. Києва від 26.06.2012 р. по справі № 5011-12/3283-2012 [Електронний ресурс] Єдиний державний реєстр судових рішень. – Режим доступу : <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/25448440>.
12. Рішення Судацького міського суду Автономної Республіки Крим від 30.03.2011 р. по справі № 2-84/11 року [Електронний ресурс] Єдиний державний реєстр судових рішень. – Режим доступу : <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/14649024>.

СЛІПЧЕНКО С. О.,

кандидат юридичних наук, доцент,
професор кафедри охорони інтелектуальної
власності цивільно-правових дисциплін
(Харківський національний університет
внутрішніх справ)

УДК 347.122

МІСЦЕ ОБ'ЄКТІВ ОСОБИСТИХ НЕМАЙНОВИХ ПРАВОВІДНОСИН У СИСТЕМІ ОБ'ЄКТІВ ЦИВІЛЬНОГО ПРАВА

У статті розглядається зміст понять «матеріальні блага», «нематеріальні блага», «майнові блага», «немайнові блага» та їх співвідношення між собою. Це дає змогу автору визначити місце об'єктів особистих немайнових правовідносин у системі об'єктів цивільного права.

Ключові слова: особисті немайнові блага, нематеріальні та матеріальні блага, немайнові та майнові блага, об'єкти цивільних прав.

В статье рассматривается содержание понятий «материальные блага», «нематериальные блага», «имущественные блага», «неимущественные блага» и их соотношение между собой. Это дает возможность автору определить место объектов личных неимущественных правоотношений в системе объектов гражданского права.

Ключевые слова: личные неимущественные блага, нематериальные блага и материальные блага, неимущественные и имущественные блага, объекты гражданских прав.

The article is devoted to the content of the concepts «material values», «immaterial values», «property values», «non-property values» and their correlation among themselves. It gives the author possibility to define a place of objects of personal non-property legal relationship in the system of the objects of civil law.

Key words: personal non-property values, immaterial and material values, objects of the civil rights.

